

TALABALARIDA PSIXOLOGIK MADANIYATNING RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI

ADPI pedagogika va psixologiya yo’nalishi 1-bosqich magistranti Usubjonova M.O.

Annatsiya: ushbu maqolada psixologik madaniyat shaxsning tizimli xususiyati sifatida shaxsning asosiy madaniyatining ajralmas qismi bo’lgan, jamiyatda o’zini o’zi belgilash va hayotda o’zini o’zi anglash imkonini berayotgan, o’z-o’zini rivojlantirish va muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashishga yordam berayotgan, o’zidan qoniqish hosil qilayotgan. Hayot, shaxsning psixologik madaniyati, o’zini (bo’lajak mutaxassisning shaxsiyati sifatida) va boshqalarni bilishga bo’lgan alohida ehtiyojlar majmuasi, individual va kasbiy qobiliyatlarni hisobga olgan holda pedagogik muloqot orqali samarali ta’lim faoliyati haqida fikrlar bildirilgan

Kalit so’zlar: o’z-o’zini rivojlantirish, psixologik madaniyat, muvaffaqiyat, ijtimoiy moslashish,

Madaniyat va xususan psixologik madaniyat, har qanday murakkab tashkil etilgan tizim kabi, jamiyatda o’zini o’zi tashkil qilish qobiliyatiga ega. Iqtisodiyot va davlat siyosatida ro’y berayotgan o’zgarishlar darhol o’tkinchi qadriyatlar darajasida o’z aksini topib, unutilgan ma’no va me’yorlarni jonlantiradi. Jamiyat yaxlit organizm sifatida yangi “ideal shakllar”ni tashqi ko’rinishga keltirishdan oldin ularni “o’zlashtirishi”, ularni ichkilashtirishi, ushbu standartlarni o’ziga xos xususiyatlar bilan ta’minlashi va ularni timsolga aylantirishi kerak. Ijtimoiy qatlamlarning xilma-xilligi tufayli madaniy ijod va madaniy rivojlanishning uzluksiz jarayoni suv bo’ylab tarqaladigan doiralarga o’xshaydi, ularning amplitudasi va chastotasi tebranishlar paydo bo’lgan joydan masofa bilan kamayadi.

Psixologik madaniyat - bu shaxsning tizimli xususiyati sifatida shaxsning asosiy madaniyatining ajralmas qismi bo’lib, unga jamiyatda o’zini o’zi belgilash va hayotda o’zini o’zi anglash imkonini beradi, o’z-o’zini rivojlantirish va muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashishga yordam beradi, o’zidan qoniqish hosil qiladi. hayot (L.D. Demina, N.A. Lujbina). Shaxsning psixologik madaniyati - bu o’zini (bo’lajak mutaxassisning shaxsiyati sifatida) va boshqalarni bilishga bo’lgan alohida ehtiyojlar majmuasi bo’lib, u individual va kasbiy qobiliyatlarni hisobga olgan holda pedagogik muloqot orqali samarali ta’lim faoliyati mumkin. Texnika, qishloq xo’jaligi va boshqa nogumanitar universitetlarda ko’pincha texnik va tabiiy fanlarga oid fanlar ustunlik qiladi, ular "texnokratik" dunyoqarashni shakllantirishga yordam beradi va talabalarni rasmiy va mantiqiy fikrlashga o’rgatadi. Aksincha, gumanitar, psixologik-pedagogik fanlarni o’rganish nafaqat mantiqiy fikrlashga, balki obrazli tafakkurga ham asoslanadi, mustaqil fikr yuritish istagini, turli nuqtai nazarlarni tushunish va hisobga olish ko’nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. boshqa odamlarning pozitsiyalari.

Bo’lajak mutaxassislarning psixologik madaniyatining maqbul darajasini shakllantirish bo’lajak mutaxassislarning yoshi, shaxsiy va kasbiy ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan maxsus ishlab chiqilgan ta’lim dasturlari asosida ta’minlanishi mumkin; psixologik bilimlarni kundalik hayotda qo’llash ko’nikmalarini rivojlantirish; biznes muvaffaqiyati uchun zarur bo’lgan shaxsiy fazilatlarini rivojlantirish va takomillashtirish. Psixologik savodxonlik har bir inson uchun, ayniqsa, mutaxassis uchun, agar shaxslararo tushunmovchilik yoki ziddiyat yuzaga kelsa, o’z kasbiy faoliyatidagi muvaffaqiyatsizlikning mumkin bo’lgan psixologik sabablarini va ijtimoiy guruh a’zosi sifatida tahlil qilish uchun zarurdir.

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

O‘z sohasi mutaxassisi uchun zarur bo‘lgan psixologik-pedagogik bilim va ko‘nikmalarni shakllantirishdagi bir qator muammolarni hal qilish, bizning fikrimizcha, amaliy fanlar "Psixologiya va pedagogika", "Ishbilarmonlik muloqoti madaniyati" va boshqalar bilan bog‘liq. Ularning bilimlari xotira uchun emas, test yoki imtihondan o‘tgandan keyin tashlab yuborilishi mumkin.

Ular bilimli shaxsning dunyoqarashi, amaliy tafakkuri, uning ichki munosabati va odatlari tizimiga kirib, hayotiy muammolarni hal qilishda va kasbiy faoliyatda vosita sifatida foydalanishlari kerak.

- Odamlarning xulq-atvori, muloqoti va faoliyatida ong va o‘z-o‘zini anglashning o‘rni haqida;

- Shaxsni shakllantirish omillari, ijtimoiy xulq-atvorni tartibga solishning asosiy qonuniyatlari va shakllari haqida, ijtimoiy jamoalar va ijtimoiy guruhlarning paydo bo‘lish tabiati haqida;

- Pedagogik faoliyatning shakllari, vositalari va usullari haqida, shuningdek, aqliy o‘zini o‘zi boshqarishning elementar usullarini o‘zlashtirish.

Psixologik fanlar bo‘yicha o‘quv dasturining mazmuni ta’lim mazmuni (o‘quv jarayonining etakchi turini rivojlantirish qadriyatlar va maqsadlari), pedagogik faoliyat mazmuni (qadriyatlar va maqsadlarni ta’minlash shartlari va usullari) va o‘quvchilar faoliyatining mazmuni (ta’limning individual ma’no-lari). O‘qituvchi psixologik madaniyatning hozirgi rivojlanish darajasini va psixologik ta’lim vazifalarini hisobga olgan holda, o‘quvchi bilan turli xil hayotiy vaziyatlarda uning psixologik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradigan tarzda munosabatlar tizimini qurishi kerak. Psixologik kompetensiya deganda biz shaxsning rivojlanishi va muloqot qilish qonuniyatlari haqidagi bilimlarni, shuningdek, shaxsning aqliy ko‘rinishlarini tushunish va maqsadli ravishda ta’sir qilishda amaliy ko‘nikmalarni qo‘llashni tushunamiz.

Ushbu fanlarni o‘rganish doirasida biz iqtisod va yuridik yo‘nalish talabalariga psixologik portret yaratish bo‘yicha ishlarni taklif qilamiz. Ma’ruza darslarida ular asosiy nazariy jihatlarni o‘rganadilar: psixologiya fan sifatida; psixika va uning strukturaviy elementlari; shaxs rivojlanishini belgilovchi omillar; aqliy jarayonlar; ijtimoiy jarayonlar va boshqalar. Amaliy mashg‘ulotlar davomida talabalar psixodiagnostika usullari bilan tanishadilar: o‘ng va chap yarim sharlar assimetriyasini, nazorat o‘chog‘ini, o‘z-o‘zini hurmat qilish, irodaviy fazilatlar, temperament va boshqalarni o‘rganish. Sinov natijalari va o‘zlarining kuzatishlari asosida talabalar psixologik portretni tuzadilar. Psixologik portretni tuzish jarayonida talabalar test natijalarini tahlil qiladilar va bunga munosabatini shakllantiradilar, ilgari shakllangan "o‘z qiyofasi" ni olingan natijalar bilan solishtiradilar. Bu jarayon sof individual xususiyatga ega bo‘lib, ularning munosabati, ehtiyojlari, munosabati va boshqalarga qarab shaxs tomonidan amalga oshiriladi va qabul qilinadi.

Demak, talabalar ushbu ish doirasida o‘zlarini baholash, tushunish va qabul qilishni o‘rganadilar, o‘zlarini bilish qobiliyatini rivojlantiradilar; o‘zining va boshqalarning ichki psixologik holatini tushunish; o‘z-o‘zini tarbiyalashga tayyorlik; asosiy muloqot qobiliyatlari; o‘zini erkin ifoda etish; o‘z xatti-harakati uchun javobgarlik; biznesga ijodiy yondashish va muammolarni hal qilish. Bu esa, o‘z navbatida, bo‘lajak mutaxassisning tarbiyasi, ta’lim sifati va uning psixologik madaniyatini shakllantirishga ta’sir ko‘rsatishi shubhasiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Nishonova Z.T. Oliy maktab psixologiyasi. Toshkent, 2003y.
2. Oliy pedagogik o‘quv yurtlarining o‘quv jarayoniga pedagogik texnologiyalarni tatbiq etishning ilmiy asoslari. Respublika ilmiy-metodik konferentsiyasining materiallari. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2000.

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

3. Tolipov O‘Q., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. –T.: Fan, 2006.
4. Аминов, Н. А. Диагностика педагогических способностей / Н. А. Аминов ; Акад. пед. и социал. наук, Моск. психол.-социал. ин-т. – М. : Ин-т практ. психологии ; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 1997. – 80 с. : ил. – (Б-ка педагога-практика).